

Døden nær

Levende og dødgodt skrevet bog om et gravalvorligt emne:
nærvær omkring døende – hvordan, hvor og hvornår

Liselotte Horneman Kragh, cand.theol., har skrevet en bog om at være døende, om nærvær med døende samt at være pårørende til døende. Bogen kan med fordel også læses af psykologer, som direkte eller indirekte arbejder med døende og disses pårørende, da den henvender sig til enhver, der frivilligt eller ufrivilligt vil sætte sig ind i dødens virkelighed.

I ekstraheret form er det forfatterens ærinde at bevidstgøre læseren om, at det er "... en klog og menneskevenlig gerning at gøre sig den ulejlighed at sætte sig bare lidt ind i dét ene urokkelige, vi alle som levende væsner står over for: hvordan mennesker dør, og hvad vi har brug for, når vi gør det." (p. 13).

Det er vist på ingen måde en tilsnigelse, at tage Kraghs ærinde til indtægt for et ønske om at få sat døden samt nærværet med og omkring den døende på en mellemmenneskelig dagsorden, på samme måde som der kan tales omfattende og utabuiseret om fødsler og graviditeter. Både fødsel og død "... er lige uundgåelige, kropslige og psykologiske hændelser, uanset hvad vi måtte mene om dem." (p. 192).

Praktisk velfungerende

Læsere kan tilegne sig bogen fra første til sidste side eller bruge den som et opslagsværk, hvor det er muligt at finde svar på spørgsmål relateret til forberedelse til nærværet med og omkring døende eller til håndtering af en aktuel situation, hvor man har nærværet tæt inde på livet.

At bogen har overskuelige huskelister, konkrete anvisninger, tilgængelige appendikser – fem stykker – og et fodnoteapparat, hvor der refereres til litteratur og diverse sites på internettet, gør den blot mere interessant, da den derved kan ses som indførende i de mange tematiske områder af og aspekter ved nærvær med og omkring døende mennesker. Det er således muligt at søge yderligere specifik litteratur, overvejende af nyere dato.

Særlig godt fungerer tre sider med punkter for tegn, der

tyder på, at døden indtræder inden for nogle timer eller få dage (p. 109-112), samt appendikset 'Kunsten at lytte'. Fraværet af et register bagest i bogen, som almindeligvis er at finde i bøger, der har et opslagsværks funktionalitet over sig, kompenseres af en righoldig indholdsfortegnelse.

En rørende beretning

Der er meget godt at sige om bogen og måden, emnet i den behandles på, hvortil der blot er ganske lidt ris at fremføre, og det nærmest i petitesseafdelingen. Herom senere. Først rosen.

Kraghs bestræbelser på at skrive om og formidle nærværet med og omkring døende – som det nok er de færreste mennesker der synes er et rart sted at opholde sig – lykkes godt bogen igennem. Dette rum er ifølge forfatteren et magtesløshedens, paradoksernes og ambivalensernes sted. Rum, steder, stemninger og situationer, som kan karakteriseres ved disse begreber, mener jeg psykologer er bekendte og måske endda dus med at opholde sig i og på.

Beretningerne i et af bogens kapitler fra mennesker, der på tæt hold har fulgt et andet menneske til dødens indtræden, illustrerer på forbilledlig vis, netop hvilke vekslende grader af magtesløshed, paradokser og ambivalens, pårørende til døende kan opleve. Dette er for psykologer blot ét relevant kapitel blandt bogens syv kapitler.

Jeg tillader mig her at dvæle ved en af de fire beretninger. Rørende beretter en mor om, hvordan det er gennem godt ti år at have levet sammen med og nær ved en datter, der seks måneder gammel får konstateret en livstruende sygdom. Forældrene får at vide, at deres datter formentlig vil være døende inden for et års tid. Op- og nedture i forbindelse med sygdommen, håb, valg, beslutninger, overvejelser samt håndtering af egne følelser og velmenende medmenneskers spørgsmål afledt af og relateret til datterens sygdom beskrives rammende.

Ligeledes skriver moderen, at ”Nogle gange vil en ordentlig samtale om familiens følelser, etiske overvejelser og moralske dilemmaer være meget mere velplaceret, frem for ...” tilbud om operation og medicin. Da forældrene på grund af deres datters fremskredne sygdom skriftligt fravælger muligheden for, at hun skal genoplives i tilfælde af et hjertestop, går dødens irreversible realitet for alvor op for moderen, den dag datteren ligger med blå læber og ikke længere trækker vejret.

Den dag datteren dør, reagerer moderen med affekt, og lægen der er til stede, har held til at få mindet moderen om forældrenes beslutning i tilfælde af hjertestop. I dette øjeblik fortættes magtesløsheden, paradokserne og ambivalenserne af det emotionelle pres, forældrene i mange år har levet under. I dagene efter datterens død forløses presset af en tragikomisk episode, som fremtidige læsere af beretningen skal have til gode.

Ris – om end i petitesseafdelingen – skal lyde i forhold til et i bogen flere gange nævnt faktum, der relevant inddrages, nemlig at det til det sidste er meningsfuldt at tale til et døende menne-

ske. Faktummet tages den nyeste hjerneforskning til indtægt for at have bekræftet: ”Høresansen er den sidste sans, der forsvinder.” (p. 111). Her savner jeg en reference til at underbygge påstanden, og når den nyeste hjerneforskning har bekræftet det, ville det have været rart at referencen til kilden var nævnt i en fodnote.

Bogen kan med fordel læses fra ende til anden af psykologer, der står over for eller midt i at skulle indgå direkte i samvær omkring døende eller skal indgå indirekte i samvær med pårørende, børn som voksne, omkring døende. ■

Henrik Eriksen

BOGDATA

Liselotte Horneman Kragh: "Døden nær – en brugsbog i nærvær omkring døende". Forlaget Alfa og forfatteren, 2011. 229 sider. 298 kr.